

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ: СПЕЦИФІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

У статті висвітлюються основні засади і специфіка реалізації культурної дипломатії європейських країн на сучасному етапі розвитку. Автором узагальнюються основні цілі та проблеми здійснення культурної дипломатії у межах Європейського Союзу. Надається характеристика провідним інститутам та організаціям, що покликані реалізовувати заходи в межах розповсюдження європейської культури всередині та поза межами ЄС.

Ключова слова: культурна дипломатія, Європа, культурна політика, міжнародні відносини, культурний обмін, цінності, культурний спадок, мультикультуралізм.

В статье освещаются основные принципы и специфика реализации культурной дипломатии европейских государств на современном этапе развития. Обобщаются основные предпосылки становления культурной дипломатии в той или иной стране. Предоставляется характеристика ведущих институтов и организаций, которые призваны реализовывать мероприятия с целью распространения каждой отдельной национальной культуры за пределами страны.

Ключевые слова: культурная дипломатия, Европа, культурная политика, международные отношения, культурный обмен, ценности, культурное наследие, мультикультурализм.

The article deals with the main principles of contemporary European cultural diplomacy. It sums up the basic prerequisites of cultural diplomacy in some European countries. The author also characterises the leading institutions and organizations that intend to implement measures within the dissemination of national culture abroad.

Key words: cultural diplomacy, Europe, cultural policy, international relations, cultural exchange, values, the cultural heritage, multiculturalism.

Постановка проблеми. У добу посилення та прискорення глобалізаційних процесів необхідність налагодження міжкультурного діалогу актуалізується, принципово видозмінюючи як основоположні принципи, так власне і цілі його встановлення. Після завершення епохи біполярності виникають та поширюються нові концепції світоустрою, постає необхідність пошуку нових інструментів конкурентного розвитку для держав та інших підходів до здійснення міжнародних відносин. У цьому контексті істотно зростає роль гнучких факторів, посилюється ефективність «м'яких» інструментів впливу на систему міжнародних відносин шляхом просування позитивного іміджу тієї чи іншої країни, заснованого на привабливості цінностей та культури її нації. Сформульований відомим американським політологом Дж. Наєм постулат про значущість та ефективність «м'якої сили» в зовнішній політиці держав стає все більш актуальним [8]. Міжцивілізаційний діалог вже не може обійтися без такого явища, як культурна дипломатія. Саме дипломатія, а не силовий експорт політичних, ідеологічних і релігійних постулатів або застосування важелів економічної та військової могутності здатні принести дійсно довготривалі бажані результати.

Варто лише згадати відомий вираз колишнього Президента США Б. Клінтона про те, що «холодну війну виграв Елвіс Преслі», висловлений ним на конференції з культурної дипломатії, організованої у Білому Домі 28 листопада 2000 року [4]. Ті країни, які чітко розуміють свої національні завдання, докладають неабияких зусиль та виділяють значні кошти на розвиток власної культурної дипломатії. Адже, культурна дипломатія, за умови її вдалої реалізації, здатна слугувати досить потужним ідеологічним важелем, створюючи міцний фундамент, що дозволяє державі не лише захищати та просувати свої національні інтереси на світовій арені, але й чинити безпосередній вплив на різноманітні політичні, економічні, соціальні процеси у світі.

Виклад основного матеріалу. Проблематикою «м'якої сили», «м'якого впливу» та культурної дипломатії як власне інструменту реалізації даного впливу займалися переважно західні та російські дослідники. Серед представників першої групи варто відзначити, насамперед, Дж. Наю, М. Каммінгса, Зб. Бзежинського, А. Коена, М. Фрейзера та ін. Російські вчені, які розробляють зазначену проблематику: Є. Астахов, О. Дугін, В. Капіцин, В. Межуєв, Г. Філімонов, тощо. Відповідно,

українськими авторами, роботи яких висвітлюють різні аспекти окресленої проблематики, є: І. Дудко, А. Луценко, С. Недбаєвський, І. Погорська, В. Тубальцева та інші. Якщо підсумувати наявні в науковій літературі підходи до визначення поняття «культурна дипломатія», то можна погодитись і навести найбільш узагальнююче та універсальне з них. Так, згідно з визначенням М. Каммінгса, культурна дипломатія виступає як обмін ідеями, інформацією, цінностями, традиціями, переконаннями та іншими аспектами культури з метою сприяння розвитку взаєморозуміння. Такий обмін означає комунікацію і повагу між залученими культурами, які базуються на взаємному розумінні цінностей і зниженні стереотипного сприйняття [5].

Помітно, що методи та цілі, а відповідно і ступінь сприйняття культурної дипломатії різних країн світу суттєво варіюється на сьогодні в міжнародних масштабах. Так, наприклад, «стимулювання інших прагнути результатів, які ви хотіли б отримати самі», що, згідно з Дж. Наєм, є стратегічною ціллю зовнішньої культурної політики Сполучених Штатів Америки, розділяють на сьогодні далеко не всі регіони світу [8]. Так, наприклад, Європейський Союз, відчувачи ідеологічно-культурну конкуренцію зі Сполученими Штатами, активно розвиває можливості застосування власного «м'якого» впливу на континенті. Адже, так званий «експорт» американської культури в цьому регіоні являє собою свого роду виклик культурній ідентичності західноєвропейських держав та народів, їх історичному та етнокультурному розмаїттю та унікальності, а також політичній та економічній незалежності.

З цих позицій, а також зважаючи на значний потенціал, проте, проблемний характер становлення української культурної політики, метою дослідження є виявлення специфіки реалізації культурної дипломатії у межах європейського простору, а також окреслення основних проблем та перспектив її подальшої реалізації у цьому регіоні.

Основною специфічною рисою розвитку культурної дипломатії на європейських теренах є її дворівневий контекст: загальноєвропейський та національний.

Що стосується першого з них, то загальноєвропейська культурна дипломатія має багато форм.

Європейська політика міжкультурного співробітництва реалізується через стратегії, програми й проекти таких міжурядових регіональних організацій: Рада Європи (РЕ), Європейський Союз (ЕС), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Центральна європейська ініціатива (ЦЕІ), а також інших регіональних об'єднань, які розглядають і розв'язують проблеми політики у сфері міжкультурних відносин.

Європейська Політика Добросусідства, Східне Партнерство, Союз для Середземномор'я, Європейський Інструмент з Демократії та Прав Людини – спрямовані та наділені ресурсами для реалізації програм у сфері культурної політики Європейського Союзу. У травні 2011 року депутати Європейського Парламенту виступили за створення агенції з культурної дипломатії у межах Європейської служби (агенції) зовнішньої діяльності [10].

Відповідно до Конвенції ЮНЕСКО про захист і розвиток різноманітності культур, Європейський Союз завжди включає культурний вимір у відносини з іншими державами, які не є членами ЄС. У цілому, європейський план розвитку культури визначає загальний формат культурної політики, і розроблений для того, щоб посилити міжкультурний діалог, стимулюючи розвиток культури як каталізатора творчості, необхідного як для економіки, так і для підвищення ролі ЄС у міжнародних відносинах, поліпшення його відносин з партнерами. Так, підсумовує Ф. Рівассо: «культурна дипломатія стає ключовим елементом політичної «м'якої влади» Євросоюзу» [2]. Лісабонський Договір, який набув чинності 1 грудня 2009 року, забезпечив створення Європейської служби зовнішніх дій. Ця організація є частиною дипломатичного корпусу та використовує дипломатичні інструменти – програми публічної дипломатії, економічних і політичних дій, кризового менеджменту. Вдалим прикладом є також значна увага, яку ЄС приділяє правам людини в галузі культури, дбаючи про захист і розширення культурних прав, прав корінних народів, прав меншин і тих, хто соціально маргіналізований.

Водночас, нещодавнє дослідження вашингтонського Центру стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS) підтвердило побоювання щодо того, що європейський потенціал «м'якої сили» нині страждає через ситуацію економічної кризи і значного скорочення бюджету ЄС та його країн-членів [2]. Адже розвиткові загальносоюзної культурної дипломатії надзвичайно сприяло те, що Європейський Союз та його країни-члени загалом є найбільшими у світі економічними донорами, які надають допомогу іншим країнам. П'ятнадцять членів ЄС є членами Організації Економічного Співробітництва і Розвитку (ОЕСР), чий Комітет допомоги розвитку розпоряджається 67,1 мільярдами доларів, які направляються на допомогу іншим країнам. Загальні витрати цієї організації у 2009 році дещо знизилися, і складають 0,44 ВВП. Планувалося, що в 2010 році вони складуть 0,56 % ВВП, але з початком кризи почалися фінансові проблеми, і буде важко досягти намічених 0,7 % в 2015 році [2].

Серед інших проблем щодо розвитку та впровадження спільної культурної дипломатії у межах Європейського Союзу, можна виокремити наступні:

1. Недостатнє фінансування сфери культури в межах ЄС. Як вважають фахівці, наслідки нещодавньої фінансової кризи найвиразніше проявилися саме у цій сфері. Культура європейцями досі розцінюється як розкіш, а не як капіталовкладення. Бюджет європейської культурної дипломатії майже не зростає. Так, у 2005 році на цю сферу було виділено 0,12 % з усього бюджету ЄС, тоді як у запланованій на 2014-2020 роки Програмі культурної політики ЄС цей показник зріс лише до 0,16 %. Таким чином, за відсутності значної загальноєвропейської підтримки, «тягар» фінансування культури практично «лягає на плечі» окремих національних урядів. Це призводить до того, що відповідні уряди в силу конкуренції між собою спрямовують свої зусилля на розвиток суто

національної культурної дипломатії та просування виключно національних брендів закордон, у той час як бренд «Європа» перестає бути для них пріоритетним, пише Ф. Серодс [10].

2. Слабке правове забезпечення регулювання культурного сектора ЄС. Необхідність консолідації зусиль задля здійснення спільної культурної політики Європейського Союзу була задекларована ще в Маастрихтському договорі. Так, у статті 167.2 останнього мова йде про необхідність дбати про «розповсюдження історичних знань та культурних надбань європейських народів, збереження та охорону культурного спадку європейської значущості, розвивати недержавні культурні агентства, асоціації, організації, стимулювати розвиток мистецтв, у тому числі й аудіовізуальних» [11]. Водночас, країни інтерпретували ці положення відносно необхідності плекання та захисту безпосередньо власної культури задля підвищення її цінності та значущості не тільки на теренах ЄС, а й у світі в цілому. В цьому аспекті, культурна політика ЄС не є пріоритетною поряд із іншими напрямками політики Союзу та вимагає для свого розвитку ширшого законодавчого та виконавчого регулювання.

3. Брак спільної європейської культурної ідентичності. На відміну від, наприклад, мешканців США, жителі європейських держав розцінюють глобалізацію та спричинені нею наслідки (серед яких, зокрема, інтеграція) як явище, що є скоріше викликом для їх національних культур. Так, у 2008 році 65 % кіпріотів, 63 % греків, більш ніж половини мешканців Франції та Словенії (53 % та 52 % відповідно), британців та естонців (51 %) розцінили глобалізацію як загрозу для своїх культур [10]. Незважаючи на те, що європейці мають визнані спільні цінності суспільно-політичного характеру: демократія, права людини, фундаментальні свободи тощо, їм досі бракує спільної культурної ідентичності. Як підсумовує Е. Сміт, основна проблема полягає в тому, що спільна європейська ідентичність як так є утопією, а численні спроби її побудувати зверху будуть щораз нашоувхуватись на супротив націоналістично налаштованої громадськості та політичних еліт майже кожної з країн Союзу [3].

Як уявляється, на сьогодні саме надання пріоритетності сфері культурного діалогу та взаєморозуміння здатні забезпечити вирішення короткострокових та довгострокових проблем ЄС. Оскільки виклики сучасної доби ставлять перед країнами, що входять до складу Європейського Союзу нові вимоги, що їх здатна задовольнити чітко сформульована та цілеспрямована культурна дипломатія загальноєвропейського формату, як то:

- забезпечення усвідомленого визнання мультикультурної сутності та ідентичності населення ЄС, представники якого досі позиціонують себе та інших відповідно до усталених національних стереотипів;

- налагодження співпраці та взаєморозуміння, брак якого, як наслідок, викликає поширення популістських націоналістичних гасел, закликів, та популяризацію політичних партій відповідного спрямування;

- чіткіше бачення та позиціонування єдиного європейського бренду закордоном у конкурентному середовищі;

- вирішення проблеми залучення значних фінансових витрат на участь у культурних подіях закордоном (фестивалі, виставки, тощо) через брак, заангажованість та незначну популярність подібних заходів в окремих європейських державах;

- розвиток та підтримка слабого європейського ринку праці у сфері культури, що нині охоплює лише два-три мільйони людей, що працюють у сфері культурної індустрії [10].

Вирішення зазначених та ряду інших проблем, однак, унеможливує зростання значущості розвитку другого контексту розвитку європейської культурної дипломатії – національного. Зважаючи на те, що нині поліетнічні суспільства є скоріше типовими, аніж винятковими культурний обмін та розповсюдження власних цінностей серед представників інших етнічних та національних груп перетворилося скоріше на інструмент досягнення різного роду стратегічних цілей, аніж на сукупність тактичних заходів, спрямованих на збереження культурної спадщини або врегулювання міжетнічних протиріч у межах тієї чи іншої країни. Кожна окрема країна в міру власного бачення та зовнішньополітичних стратегій розвитку розвиває власну культурну дипломатію, що скоріше набуває рис застосування територіального брендингу. Адже, саме імідж або бренд держави напряму визначають кількість іноземних інвестицій та внутрішніх банківських вкладів, візитів голів ключових держав і транснаціональних корпорацій, дозволяє просувати в глобальний політичний і культурний простір автохтонні національні символи, системи цінностей, стандарти виробництва та споживання, особливі стратегії, що здатні слугувати зразком для інших країн та регіонів.

Аналіз специфіки функціонування культурної дипломатії у різних країнах ЄС надає можливість визначити три традиційні європейські моделі, кожна з яких характеризується специфікою національних політичних стратегій Франції, Великої Британії та Німеччини [1].

Так, перша модель відтворює зовнішню політику Французької Республіки, яка системно включає міжкультурне співробітництво в практику міжнародних відносин. Культурна дипломатія Франції характеризується жорсткою централізацією та прямим державним контролем. Ще з XVII століття саме французька дипломатія стає неофіційною «законодавицею мод», посилюється використання французької мови в якості головного засобу міжнародного спілкування та дипломатичного листування (цьому неабияк сприяло також розміщення у Франції декількох базових інституцій Європейського Союзу). Широко відомий «Альянс Франсез» відіграє роль державного органу, координуючого всю роботу з просування мови та культури цієї країни. Сьогодні, «Альянс Франсез» має свої відділення практично у всіх столицях світу, а також у багатьох провінційних містах.

Друга – британська – ґрунтується на принципі опосередкованого контролю (так званий принцип витягнутої руки), коли міжкультурне співробітництво

фінансується цілком або частково урядом, як правило, через Форін офіс, тоді як адміністративна та координуюча функція делегована неурядовим інститутам (наприклад, Британській раді, що має відділення по всьому світу). Специфікою цієї ради є орієнтація її діяльності не лише на культурні функції, але і політична робота (часом прикордонна з агентами спецслужб тощо). Це характерно для британської діяльності за кордоном ще з колоніальних часів.

Своєрідним проміжним варіантом між французькою та британською моделями є німецька децентралізована організаційна модель, що полягає, з одного боку, в певному контролі з боку держави та частковій централізації міжнародної культурної діяльності, а з другого – ґрунтується на принципі дистанціювання від влади («Staatsferne»), характерному для федеративного державного устрою Німеччини. Так, наприклад, у Німеччині основну роль у просуванні мови та культури цієї країни відіграє Інститут Гьоте, а також інші фонди (Фонд Боша, ДААД: Німецька урядова програма академічних обмінів, Фонд К. Аденауера, Фонд Гумбольдта та ін.).

Цікавим прикладом ефективного розвитку культурної дипломатії є Іспанія. В цілому сценарій культурної дипломатії Іспанії розробляється і засновується, базуючись на широкій мережі інституцій та механізмів, що здійснюють зовнішню культурну політику країни, зберігаючи при цьому велику кількість зовнішніх зв'язків: у Латинській Америці, Європі, Сполучених Штатах, територіях колишніх колоній, країнах Магрибу тощо. Головною організацією культурної дипломатії Іспанії є Інститут Сервантеса, який діє за схемами французького Альянсу. Іспанія поступово посилює динаміку активності в політичній, економічній та культурній сферах світової політики. Зокрема, розробляються та реалізуються заходи, спрямовані на розповсюдження іспанських культурних зразків, кіно, музики, театру тощо. Загальноприйнятими стали інвестиції у засоби масової інформації: гранти та премії акторам, режисерам, письменникам, міжнародним діячам у галузі культури. Престижні нагороди стали цінуватися як культурний бренд і за межами Іспанії. Наприклад, літературна премія «Мігель де Сервантес» (заснована в 1974 році) за своєю значущістю прирівнюється до Нобелівської. Нарешті, культурна дипломатія Іспанії зосереджена на боротьбі з культурними стереотипами щодо Іспанії та її минулого і сприяє становленню іміджу демократичної країни. В цьому контексті, на відміну від інших європейських країн, Іспанія, дійсно, більше уваги звертає на розвиток власної культурної унікальності та самобутності, аніж на аналіз суспільно-політичного дискурсу навколо того, яким чином її культура сприймається за кордоном. Так, як зазначив Дж. Меліссен, «Іспанія нині є найбільш вдалим прикладом «розкручування національного бренду», оскільки вона продовжує будувати те, чим насправді є!» [7]. Іншим принципом фактичної «реанімації» культурної дипломатії після завершення режиму Ф. Франко Дж. Хіменес відзначає аполітичність культурної політики Іспанії [6]. Мова йде про створення чіткої державної стратегії культурної дипломатії Іспанії, що не буде значним чином

варіюватися під час зміни політичних еліт у країні. Стратегічною метою є формування та просування бренду «Культурна Іспанія» через її національну специфіку та індустрію культури, поширення та сприяння вивченню іспанської мови; систематичну присутність та участь у найбільш важливих світових культурних подіях, сприяння культурному співробітництву, а також розвиток культурного туризму. В рамках такого роду міжнародної діяльності Іспанії, просування вказаного бренду покликане стерти сорок років ізоляції і автаркії Франко, спрямувавши всі зусилля на надання Іспанії образу сучасної європейської країни.

Щодо механізмів реалізації культурної дипломатії, то для більшості європейських країн вони прості і прагматичні та охоплюють наступні:

- Поширення власної мови та сприяння її вивченню закордоном (Іспанія – Інститут Сервантеса, Франція – «Альянс Франсез», Німеччина – Інститут Гьоте, США – Офіс Фулбрайта тощо);

- Поширення (роз'яснення) культурного надбання (виставки, фестивалі, карнавали, різного роду літературні, кіно-, музичні премії: Оскар, Еммі, Гойя та ін);

- Пропаганда різноманітних за сферами і масштабами досягнень країн (ЗМІ, кінематограф, спорт);

- Навіювання цінностей політичної культури («демократія», «права людини», «громадянське суспільство», «загальносвітові цінності»);

- Демонстрація привабливого способу життя («Американська мрія») та багато інших.

Таким чином, очевидно, що європейська культурна дипломатія завжди буде мати справу із сумою окремих національних культур, мов, історичної спадщини, та й культурні програми всіх 27 країн-членів досить активно та майже автономно розвиваються. З одного боку, це може розглядатися як збагачення та примноження загальноєвропейської культури та відповідно дипломатії, а з іншого, давати привід для появи дискусій щодо її відсутності та утопічності. На сьогодні Європа не є прикладом цілеспрямованої та ефективної спільної культурної дипломатії, проте потенціал для цього значний. Головне для ЄС у цьому контексті не перетворитися на «гігантський музей», дбаючи лише про збереження та підтримку культурних пам'яток окремих країн. Зважаючи на все це, питання про те, якою має бути європейська культурна дипломатія в сучасну добу, нині вважається найбільш дискусійним.

Побудова бренду «Європа» має спрямовуватись на сприяння розвитку мислення в масштабах всього союзу та позиціонування формату «Європа у світі», а не відшукування та акцентування уваги на відмінностях та особливостях окремих європейських держав. У цьому аспекті, важливо активно розвивати нові напрямки культурного діалогу та обміну як всередині Союзу, так і поза його межами. З цієї метою, у своєму нещодавньому звіті Європейський Парламент запропонував декілька кроків задля покращення ситуації у цій сфері [9]. Серед них:

1. Спільний План Дій у сфері культури має бути ухвалений Президіумом та Комісією ЄС на той самий час, на який приймається черговий бюджет Союзу.

2. Європейська Комісія має ухвалити документ з приводу стратегії у сфері культури в рамках зовнішньої політики ЄС.

3. Культурні обміни мають бути складовою частиною Європейського інституту громадянства. Європейський «культурний паспорт» у рамках програми Ерасмус має поширюватися серед молодого покоління.

4. Має бути ухвалене рішення щодо створення культурних офісів (агенцій) закордоном саме під європейським «лейблом» та із загальним фінансуванням, передбаченим бюджетом ЄС.

5. За можливістю впровадити посаду культурного посла закордоном. В іншому випадку, будь-які офіційні посадові особи ЄС, що здійснюють закордонні відрядження мають виконувати таку роль. Оскільки культурний аспект міждержавних відносин на сьогодні виходить на принципово актуальні позиції.

Застосовуючи такий інструмент досягнення політичних цілей, як культурна дипломатія, країна здатна підвищити не тільки ефективність зовнішньої політики, а й престиж власної держави, уряду, політики як у міжнародному політичному середовищі, так і серед власної громадськості; подолати

упередженість щодо своєї країни, зменшити вплив негативних стереотипів, зміцнити авторитет держави, презентувати відкритість суспільства та його демократичні цінності; зробити свій внесок у формування багатополунової системи міжнародних відносин, яка толерує культурно-політичне розмаїття сучасного світу; забезпечити сприятливий економічний клімат для іноземних інвестицій, посилити розвиток туристичної індустрії; представити культуру як базовий елемент формування державного бренда.

Висновки. В цьому контексті, реалії європейського суспільства мають такі специфічні ознаки, як багатогранність внеску інших культур і цивілізацій; локалізація та націоналізація культур; мовний та етнокультурний плюралізм як наслідок історичного формування європейських держав-націй; поглиблення нинішньої присутності інших культур у країнах Європи; нарешті, культурне розмаїття європейського суспільства. Ці особливості потребують відповідних рішень, стратегій та програм у галузі становлення та подальшого розвитку культурної дипломатії і на загальноєвропейському, і на національному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ошитко О. Сучасні тенденції міжкультурного співробітництва у Європі [Електронний ресурс] / О. Ошитко. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/2519/>.
2. Ривассо Ф. Роль культури в построении европейской «мягкой власти» [Електронний ресурс] / Ф. Ривассо. – Режим доступу : <http://dialogs.org.ua/ru/cross/page26120.html>.
3. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / Е. Сміт ; Пер. з англ. М. Климчука і Т. Цимбала. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 320 с. – (Серія «Зміна парадигми»; Вип. 11).
4. Филимонов Г. «Мягкая сила» культурной дипломатии США / Г. Филимонов. – М. : Российский университет дружбы народов, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.georgefilimonov.com/Page-2/>.
5. Cummings M. Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey [Електронний ресурс] / M. Cummings. – Режим доступу : www.culturalpolicy.org.
6. Jiménez G. La construcción de la imagen exterior de España desde su política cultural. The Construction of Spain's Foreign Image from its Cultural Policies. – [Електронний ресурс] / G. Jiménez. – Режим доступу : <http://revistas.ucm.es/index.php/MESO/article/view/MESO0909120115A/21211>.
7. Melissen J. Public diplomacy between theory and practice [Електронний ресурс] / J. Melissen. – Режим доступу : http://kimo-mp3.at.ua/_ld/0/87_en-09.pdf.
8. Nye J. Soft Power / J. Nye // Foreign Policy, No. 80, Twentieth Anniversary (Autumn, 1990), P. 166.
9. Scaake M. Cultural Diplomacy: to sell European cultures and values globally / M. Scaake. – European Parliament, 29 November 2010 and May 2011.
10. Serodes F. A Common European Cultural Policy in the European Union [Електронний ресурс] / F. Serodes. – Режим доступу : http://www.culturaldiplomacy.org/pdf/case-studies/a_common_european_cultural_policy_in_the_european_union.pdf.
11. The Treaty of the Functioning on the European Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:en:PDF>.
12. United in Diversity: Cultural Policy in the European Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurunion.org/eu/images/stories/euinsight-cultpol-dec2010.pdf>.

ANNOTATION

In the era of strengthening and accelerating globalization processes the necessity of establishing intercultural dialogue is becoming of high priority, significantly altering its fundamental principles and objectives of its creation. After the end of the era of bipolarity the new concepts of world order are emerging and spreading. There is a need to find new tools for the competitive development of states and other approaches for international relations. In this context the role of flexible factors increases together with the effectiveness of «soft» influence instruments on the system of international relations by promoting a positive image of a country based on the attractiveness of the values and culture of the nation.

Analysis of the specifics of cultural diplomacy functioning in different EU countries reveals the following three traditional European models, each of which is characterized by the specificity of national political strategies of France, Britain and Germany.

Thus, the first model reflects the foreign policy of France that systematically includes intercultural cooperation in the practice of international relations. Cultural diplomacy of France is characterized by a rigid centralization and direct state control.

The second model – British – is based on the principle of indirect control (so called principle of «arm's length») when intercultural collaboration is funded wholly or partly by the government, usually via the Foreign Office, while the administrative and coordinating functions delegated to non-governmental institutions (such as the British Council, which has departments worldwide) .

A kind of intermediate option between French and British models is German decentralized organizational model. On the one hand, it is partly controlled by the state and international cultural activities are partially centralized, and on the other – is based on the principle of power distance («Staatsferne»), characteristic feature of the federal government of Germany.

Creation of the brand «Europe» is directed towards the development of mode of thinking across the whole Union and positioning «Europe in the world» format. At the same time it is not directed towards searching and focusing on the differences and peculiarities of the individual European countries. In this respect, it is important to actively develop new areas of cultural dialogue and exchange both within the Union and beyond.

The realities of European societies have such peculiar features as the multifaceted contributions of other cultures and civilizations; localization and nationalization of cultures; linguistic and ethnocultural pluralism as a result of the historical formation of the European nation-states; deepening current presence of other cultures in Europe; and finally, the cultural diversity of European society. These features require appropriate solutions, strategies and programs in the field of establishment and further development of cultural diplomacy at European as well as on the national levels.

European cultural diplomacy will always be dealing with the sum of individual national cultures, languages, historical heritage. Moreover, the cultural programs of all 27 Member States are very actively and almost autonomously developing. On the one hand, it can be seen as enrichment and enhancement of European culture and subsequently diplomacy; on the other hand, it gives rise to the emergence of discussions about its absence and utopianism. At present Europe is cannot be seen as an example of goal-oriented and effective common cultural diplomacy, but the potential for this is significant. The main thing for the EU in this context is not to turn into a «giant museum», caring only about preservation and maintenance of cultural sites of individual countries. Taking all this into consideration, the question of what should be the European cultural diplomacy in the modern era is now considered the most controversial.

Рецензенти: Колісніченко А. І., д.і.н., професор;
Ляпіна Л. А., к.політ.н., доцент.

© Подасенко Ю. Л., 2014

Дата надходження статті до редколегії 05.10.2013 р.

ПОДАЄНКО Юлія Леонідівна – кандидат політичних наук, старший викладач кафедри політичних наук Чорноморського державного університету імені Петра Могили.

Коло наукових інтересів: мультикультуралізм, особливості євроінтеграційних процесів.